

ÖZBEK CEDİT EDEBİYATINDA TEMA

Hüseyin BAYDEMİR

Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü,
Erzurum / Türkiye

Anahtar Kelimeler: Özbek Cedit Edebiyatı, tema, eğitim, din, bilim.

ÖZET

Bildiride, birçoğu 1937-1939 yılları arasında öldürülen Özbek cedit edebiyatı temsilcilerinin eserlerinde “eğitim, bilim, din ve toplumsal yozlaşma” teması ele alınmıştır. Özbek edebiyatında 1910 ve 1930 yılları arası, Cedit Edebiyatı Dönemi olarak adlandırılır. Edebiyat bu dönemde yönünü halka çevirir ve edebi eserler “millet için edebiyat” şuuruyla yazılır. Bu dönemin öne çıkan belli başlı şair ve yazarları Mahmud Hoca Behbudi, Münevverkari, Hamza Hakimzade Niyazi, Sıddıki Aczi, Sadridin Ayni, Abdurauf Fitrat, Abdulla Kadiri ve Çolpan’dır. Özbek edebiyatında hikaye, roman ve tiyatro gibi türlerin ilk örnekleri bu dönemde verilir. Bu dönemin şair ve yazarları eserlerinde daha çok toplumsal problemler üzerinde dururlar. Özbek ceditçilerin eserlerinde en çok işledikleri tema eğitim, bilim, din ve toplumsal yozlaşmadır. Onlar İslam dünyasındaki geri kalmışlığın başlıca nedeni olarak gördükleri eğitim sistemini masaya yatırırlar. Türkistan medreselerinde verilen eğitimin, - son dönemlerde- çağın gereksinimlerini karşılayamadığını ileri sürerek, eğitim sisteminin nasıl olması gerektiği konusu üzerinde dururlar. Onlar için din ve bilim bir bedenin ayrılmaz uzuvlarıdır. Öyleyse sağlıklı nesiller yetiştirebilmenin ön şartlarından biri, eğitim kurumlarında dini ve dünyevi ilimlerin bir arada okutulmasıdır. Ancak bu sağlanırsa Türkistan’ın esaret zincirini parçalayabileceğini, toplumsal yozlaşmanın önünün kesilebileceğini, modern dünyanın seviyesine ulaşılabilceğini savunurlar.